

Onderwijsbeleid in Nederland: de onderzoeksschool

Na jarenlang beoordeeld te zijn, via TVC- en SKG-operaties, met behulp van visitatiecommissies en in het keurslijf van de VF-programma's, keek universitair Nederland onlangs vergenoegd toe hoe een OESO-commissie rapport uitbracht onder de titel: 'Review van het onderwijsbeleid in Nederland'. Eindelijk werd een antwoord geboden op de vraag wie de beoordelaars beoordeelt. In dit rapport, dat op 25 april jongstleden in een speciale zitting van het Onderwijscomité van de OESO is doorgesproken met onder andere de minister en de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, wordt goede raad gegeven en worden enkele kritische vragen gesteld aan de mensen achter het Nederlandse onderwijsbeleid. Een subjectieve selectie van enkele passages geeft het volgende beeld:

- 'Ons inziens is er behoefte aan een rustperiode, waarin de veranderingen in regelgeving en structuur die al plaats hebben gevonden en de veranderingen waarover al overeenstemming is bereikt, gestabiliseerd kunnen worden. Alleen als scholen en hoger onderwijsinstellingen tijd hebben om deze veranderingen te verwerken, kunnen zij de interne energie opbrengen om hun vernieuwde programma's te creëren (p. 89).
- De toon van de publieke discussie over onderwijs dient te veranderen: aandacht voor onderwijsinstellingen en praktijken die goed functioneren, in plaats van alleen de zwakke punten te benadrukken (p. 90).
- Deelt de regering onze zienswijze dat, voor de huidige doelstelling om de post-doctorale opleiding uit te breiden, een grondig onderzoek naar de behoeften en een evaluatie van de huidige situatie vereist zijn? (p. 98)'

Ondanks deze wijze raad lijkt de minister toch opnieuw de weg op te gaan van centrale structurering van het veld. Juist dit voorjaar kwam hij met nieuwe plannen voor het opzetten van een stelsel van een beperkt aantal onderzoeksscholen; centra waarin een gestructureerde (tweede fase) opleiding tot onder-

zoeker gekoppeld zal zijn aan hoogwaardig onderzoek dat zich internationaal heeft geprofileerd.

Wanneer de uitspraken en vragen van de OESO-commissie zouden zijn gehonoreerd, dan had de minister een andere lijn gevolgd en gestreefd naar een stelsel van tweede fase opleidingen, dat zo goed mogelijk zou passen bij de betrokken vakgebieden en de daar levende waardevolle tradities en inzichten. De minister dient dan te kiezen voor het spontane proces van groei en ontplooiing van reeds gerealiseerde aio-onderzoekopleidingen, die zodoende de kans krijgen uit te kristalliseren. Na verloop van tijd valt te verwachten dat bepaalde landelijke samenwerkingsverbanden en/of meer lokale opleidingsinfrastructuren, zich nog duidelijker en meer prominent dan thans het geval is zullen manifesteren als top-onderzoekscholen. Dit door het aantrekken van relatief veel 2e geldstroom-fondsen, van NWO-oio's, van gelden uit wetenschappelijke prioriteits- en stimuleringsprogramma's en van Akademie-onderzoekers, alsmede het aantrekken van gelden waarmee internationale contacten gerealiseerd kunnen worden. Uiteraard is daarmee het veld van hoogwaardig onderzoek nog niet volledig afgedekt. (Para-)universitaire wetenschappelijke onderzoeksinstituten, bijvoorbeeld die instituten, die zich bevinden onder de koepel van de KNAW of NWO, zouden eveneens in dergelijke structuren van onderzoekscholen kunnen inpassen. Daarbij zou niet de exclusiviteit of omvang van de onderzoekschool, noch het directe sociaal-economisch nut van het onderzoek doorslaggevend moeten zijn, maar uitsluitend de stimulansen die uitgaan van de *daadwerkelijk* samenwerkende groep van toponderzoekers met internationale ervaring en erkenning. Voortgaande structurering met bijpassende centrale beleidsmaatregelen zijn als regel niet in staat een dergelijke bezielende samenwerking of topprestaties tot stand te brengen, zeker niet wanneer een financiële basis daarvoor vrijwel volledig ontbreekt. Het OESO-rapport stelt dan ook terecht dat het systeem voor postdoctoraal onderwijs pas goed kan worden ontwikkeld als dit zal kunnen gebeuren *zonder* ontwrichtende veranderingen. Het is te hopen dat de beleidsmakers alsnog rekening willen houden met de ideeën van hun beoordelaars.

Jenny de Jong Gierveld